

ارزیابی برون داده‌های تحقیق و توسعه علوم پزشکی در ایران

مجری: دکتر سید رضا مجد زاده کوه بنانی

نوع طرح: راهبردی

سال شروع: ۱۳۹۲

سال پایان: ۱۳۹۴

چکیده

مقدمه

برای ارزیابی علم، فناوری و نوآوری آنچه در همه رویکردها مشترک است ارائه یک مدل است، سپس بر اساس آن و برای قسمت‌های مختلف شاخص‌هایی تعریف می‌شود. بعضی از این چهارچوب‌ها و مدل‌ها در بخش سلامت تعریف شده‌اند و برخی دیگر به‌طور کلی. به‌منظور دستیابی به تصویری مشخص از نحوه رویکرد مدل‌ها و چهارچوب‌ها ابتدا یک مدل کلی بر اساس ورودی‌ها و خروجی‌های فرآیند تحقیق ترسیم می‌گردد. پایش و ارزیابی نظام پژوهشی با سه هدف عمده صورت می‌گیرد، (۱) تولید اطلاعات برای مدیریت پژوهش‌های در حال انجام، (۲) بهبود فرآیند تخصیص منابع به پژوهش و (۳) تولید شواهد برای دریافت منابع مالی برای پژوهش. مطالعه حاضر به‌منظور ارزیابی میزان استفاده از پژوهش‌های انجام‌شده در علوم سلامت و عوامل مرتبط با آن طراحی گردید. هدف کاربردی این طرح، ارتقای نظام پژوهشی کشور در جهت بهره‌برداری صحیح‌تر از دانش تولیدشده از پژوهش‌ها است.

روش‌شناسی

برای دستیابی به اهداف طرح از چهارچوب payback که کاربرد آن در مطالعات دیگر ثابت شده است، استفاده گردید. همچنین مطالعاتی که در سال‌های ۱۳۸۶ و ۱۳۸۷ خاتمه یافته باشند، وارد مطالعه شدند. جمع‌آوری اطلاعات با هدف تعیین میزان استفاده از پژوهش‌های حوزه علوم سلامت و تعیین موانع استفاده از پژوهش‌های حوزه علوم سلامت، در دو مرحله انجام گردید، استخراج اطلاعات مربوط به لیست طرح‌ها و تکمیل پرسشنامه توسط مدیر اجرایی طرح برای ارزیابی وضعیت تعامل و ارتباط نظام‌مند میان تولیدکنندگان و استفاده‌کنندگان از دانش در حوزه علوم سلامت، مصاحبه عمیق با ذی‌نفعان و دو جلسه بحث گروهی برگزار شد. با توجه به نتایج راهکارها در هر مورد ارائه گردید.

یافته‌ها

در زمینه توسعه علم، از میان ۳۱۲ طرح تحقیقاتی که در سال‌های ۱۳۸۶ و ۱۳۸۷ پایان پذیرفته‌اند، ۵۰ درصد مطالعات، مطالعات علوم پایه می‌باشند. ۱۵ درصد از محققین، سایر محققین در رشته‌های خود را گروه مخاطب نتایج طرح خود اعلام نکرده‌اند. در خصوص ظرفیت‌سازی انجام‌شده بر اثر انجام پژوهش، حدود نیمی از طرح‌ها حداقل بخشی از پایان‌نامه بوده‌اند ۳۳/۶ درصد طرح‌ها ادعا نموده‌اند که بخشی از هزینه این طرح برای تقویت منابع سازمان پژوهشی که در آن فعالیت می‌کنند صرف شده است.

در ارتباط با اثر تحقیقات بر تصمیم‌گیری‌های نظام سلامت، ۱۸/۳۲ درصد از نتایج آن‌ها در مطالعات مروری منظم استفاده شده است. به‌طور کلی از نتایج ۱۳/۴۶ درصد از طرح‌ها در تدوین یکی از مستندات استفاده شده است.

اثر تحقیقات بر سلامت: ۶۱/۲۲ درصد از مطالعات ادعا نمودند نتایج این طرح مستقیماً سطح سلامت (مانند شیوع و بروز بیماری، کیفیت زندگی و یا طول عمر) یا تعیین‌کننده‌های سلامت و یا کیفیت ارائه خدمت را بهبود می‌بخشد.

همچنین در باب اثرات اقتصادی تحقیقات، ۹/۹۴ درصد مطالعات ادعا نمودند که بتواند منجر به تولید محصول یا خدمات قابل‌فروش جدید و یا بهبود محصولات و خدمات موجود بشود.

بحث و نتیجه‌گیری

مقایسه نتایج این مطالعه نشان می‌دهد که در همه جنبه‌ها میزان اثر تحقیقات این مطالعه پایین‌تر از سایر مطالعات است. نکته دیگر این که آیا وضعیت مطالعاتی که اکنون به پایان می‌رسند نیز همین‌گونه است؟ با توجه به اینکه مداخلاتی در سطح دانشگاه در این مدت صورت گرفته است (مانند راه‌اندازی دفتر ترجمان دانش در سطح دانشگاه، تعریف بخشی از پژوهش‌یار برای ثبت پیام مطالعه و اختصاص بودجه برای فعالیت‌های ترجمان دانش، برگزاری کارگاه‌های مرتبط توسط دفتر ارتباط با صنعت) ممکن است وضعیت در برخی از قسمت‌ها تفاوت نموده باشد. از نتایج این مطالعه این‌گونه برداشت می‌شود که محققین نگرش مثبتی به پیامدهای فعالیت‌های ترجمان دانش دارند، ولیکن از سوی افراد و سازمان‌هایی که برایشان مهم است تحت فشار برای انجام فعالیت‌های ترجمان دانش نمی‌باشند. در مورد کنترل‌های رفتاری درک شده، موانعی شناسایی گردیدند. گرچه اکثریت موانع نیاز به مداخلات سازمانی دارند ولی همگی آن‌ها معطوف به تغییر رفتار تصمیم‌گیران (سیاست‌گذاران و مدیران، ارائه‌دهندگان خدمت، بیماران و مردم، صنعت) و محققین است. به‌نحوی که تصمیم‌گیران در زمان تصمیم‌گیری به شواهد علمی موجود توجه نمایند و محققین هم شواهدی تولید نمایند که قابلیت استفاده در تصمیم‌گیری‌ها را داشته باشد.

کلیدواژه: ارزیابی برن داده، تحقیق و توسعه، علوم پزشکی، سیاست‌گذاران، ایران.